

СЕКЦІЯ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 001.891:769.5-047.22

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-97-5>**МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ТУРИЗМОЛОГІВ**

Алексеєнко-Лемовська Людмила Владиславівна
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри туризму та освітнього менеджменту

Міжнародний європейський університет

al-lem17@ukr.net

orcid.org/0000-0001-5391-0719

Каптюров Андрій Андрійович
викладач кафедри туризму та освітнього менеджменту

Міжнародний європейський університет

andrkap@gmail.com

orcid.org/0000-0002-9961-7953

Анотація. Сучасні тенденції розвитку туристичної галузі викликають необхідність змін у процесі фахової підготовки майбутніх туризмологів, спрямовують організацію освітнього процесу на розвиток професійної компетентності, зокрема науково-методичної компетентності. Професійна компетентність розглядається як комплексна характеристика здатності фахівців галузі до вирішення професійних завдань в умовах фахової діяльності. У статті розглядається науково-методична компетентність як професійно значуща характеристика фахівця галузі, що відображає системне поєднання методологічних, методичних і науково-дослідницьких знань, включає практичні уміння, мотивацію та досвід, здібності та готовність до реалізації в науково-методичній і фаховій діяльності. Авторами визначаються теоретико-методичні засади розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів: концепція, модель, методика, педагогічні умови, критерії та показники розвитку науково-методичної компетентності, методи та форми організації науково-методичної роботи. Висвітлено складники структурно-функціональної моделі розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів. Зазначається, що під час підготовки експериментального дослідження значна увага приділялась перевірці вірогідності визначеної гіпотези дослідження, основний зміст якої передбачав створення моделі розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів за представлених умов. Необхідність визначення методів дослідження розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів пов'язана з перевіркою ефективності педагогічних умов. Зокрема, у процесі експерименту було застосовано такі методи, як: анкетування, тестування, інтерв'ювання, спостереження, бесіда, метод експертної оцінки тощо. Використання таких методів дало можливість проаналізувати отриману інформацію та модернізувати процес фахової підготовки. Це дозволило по-новому спланувати освітній процес у напрямі формування науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів у закладах вищої освіти.

Ключові слова: науково-методична компетентність, туризмолог, туристична діяльність, тенденції розвитку туристичної галузі.

DEVELOPMENT OF RESEARCH METHODS OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL COMPETENCE OF TOURISM SPECIALISTS

Aleksieienko-Lemovska Liudmyla Vladyslavivna
 PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
 Professor at the Department of Tourism and Educational Technologies
International European University
 al-lem17@ukr.net
 orcid.org/0000-0001-5391-0719

Kaptiurov Andrii Andriiovych
 Teacher at the Department of Tourism and Educational Technologies
International European University
 andrkapt@gmail.com
 orcid.org/0000-0002-9961-7953

Abstract. Current trends in the development of the tourism industry require the updating, which will be focused on improving the quality and humanization of the training process for tourism specialists. We have to point that the society of the third millennium needs a fundamentally trained, educated specialist who is able to clearly define and flexibly delineate the directions and content of his professional activities. Such skills as planning, forecasting, modeling, designing are qualitative indicators of the professionalism of a modern tourism specialist. The current model of training future tourism experts has a subject-centric nature and is unproductive, because the modern education system needs a professional, personality-oriented researcher, who is able to creatively do his activities. One of the most important components of professional competence is scientific and methodological competence, which covers the field of ways of forming knowledge, skills and establishes the dependence of the development of this competence on the quality of professional activity. The need to determine methods of studying of the development of specified competence of tourism experts is associated with testing the effectiveness of research. During the preparation of the experimental study, considerable attention was paid to testing the probability of research hypothesis – creation of a model for the development of given competence of future tourism experts under the presented conditions. The purpose of research is testing the effectiveness of the proposed model. In order to implement the defined aim and check the hypothesis, the following tasks were set in the work, which were gradually solved in experimental groups. The proposed pedagogical experiment is considered as a set of research methods that allow to provide a convincing verification of the probability of the defined hypothesis.

Key words: *scientific and methodical competence, tourism specialist, tourism activity, tendencies of development of tourism field.*

Вступ. У сучасній системі освіти особливої актуальності набувають питання підвищення якості освітнього процесу, професійного розвитку та професійної компетентності фахівців, зокрема, туристичної галузі. Організація професійної підготовки фахівців галузі спирається на нормативно-законодавчу базу України: закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про туризм» тощо. Так, Закон України «Про освіту» визначає основні засади підготовки у закладах освіти кваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, компетентних і готових до безперервного професійного росту.

Компетентність фахівців-туризмолів проявляється в накопичених знаннях та набутих практичних навичках у галузі туризму. Характеристикою професійної компетентності туризмолога виступають: теоретичні знання у галузі туризму, готовність до впровадження інноваційних методик, здатність до поєднання наукових

досягнень з досвідом практичної діяльності, креативність та рефлексія.

Професійна компетентність фахівців-туризмолів є професійно значущою характеристикою фахівців галузі туризму, що відображає системне поєднання методологічних, методичних і науково-дослідницьких знань, включає практичні уміння, мотивацію та досвід, здібності та готовність до реалізації в науково-методичній і фаховій діяльності. Науково-методична компетентність є однією зі складових частин професійної діяльності фахівців галузі туризму. Розробка та впровадження ефективної моделі розвитку науково-методичної компетентності вимагає і визначення дієвого діагностичного інструментарію.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Якісним показником професіоналізму сучасного фахівця-туризмолога є реалізація набутих компетентностей у галузі. Одним із компонентів професійної

компетентності є науково-методична компетентність, яка визначає залежність рівня розвитку такої компетентності від якості фахової діяльності та охоплює галузь формування знань і умінь.

Проблематику компетентнісного підходу у системі вищої освіти розглядали науковці: Н.М. Бібік, О.В. Глузман, Е.Ф. Зеєр, О.В. Савченко, Дж. Равен, А.В. Хуторський та ін. Так, на думку О.В. Глузмана, компетентнісний підхід полягає у зміщенні акцентів з накопичення визначених нормативних знань, умінь і навичок до формування та розвитку здатності майбутніх фахівців застосовувати досвід у професійній діяльності та соціальній практиці (Глузман, 2009). Компетентнісно-орієнтована освіта, за О.В. Савченко, є ключовим питанням компетентнісного підходу, вона спрямована на комплексне засвоєння знань і способів діяльності для успішної реалізації в різних галузях життєдіяльності (Савченко, 2010). Визначається професійна компетентність рівнем прояву готовності до реалізації професійної діяльності (Edwards & Nikoll, 2006). Зазначається, що для набуття професіоналізму потрібні не лише відповідні фахові здібності, а й бажання та характер, готовність безперервно навчатися та вдосконалюватися (Sharmakhd, Piters & Bushati, 2018). У наукових працях розкривається багатомірність професійної компетентності фахівців галузі туризму, розкривається значення науково-методичної компетентності та безперервного професійного розвитку (Zehrer & Mцssenlechner, 2009). Наукові дослідження визначають важливість зв'язків між галузевими вимогами та освітніми програмами закладів освіти з питань компетентнісного навчання. Але, незважаючи на наукові розвідки, проблема розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів залишається актуальною та потребує подальшого дослідження й обґрунтування.

2. Методологія і методи

Метою цього дослідження є визначення методів дослідження розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів відповідно до розробленої моделі. Завдання – відповідно до методики реалізації педагогічної діагностики розкрити методи дослідження розвитку науково-методичної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму.

Методологічну основу становлять положення про системність вивчення освітніх процесів, комплексного використання методів дослідження; системний, компетентнісний та середовищний наукові підходи.

3. Результати та дискусії

Сучасні наукові дослідження висвітлюють важливість зв'язку між галузевими вимогами та професійною підготовкою фахівців галузі у закладах вищої освіти, зауважують на реалізації компетентнісного навчання.

Основний зміст визначеної нами гіпотези дослідження передбачав створення моделі розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів.

Як зазначається у Законі України «Про туризм», професійна підготовка кадрів у галузі туризму здійснюється державними, комунальними та приватними закладами освіти відповідно до визначених кваліфікаційних вимог у порядку, визначеному законодавством. Проектом Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» та деяких інших законодавчих актів щодо основних засад розвитку туризму» передбачено визначення пріоритетних напрямів, керівництво та координація наукових досліджень у галузі туризму.

Ми вважаємо, що розвиток науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів буде ефективним за таких умов, як: спеціальна фахова підготовка майбутніх туризмологів у закладах вищої освіти; прогнозування, орієнтація змісту і методів підготовки майбутніх туризмологів на перспективи майбутнього розвитку галузі; забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії із забезпеченням варіативності змісту та форм фахової підготовки; інтерактивність форм та видів навчання; залучення здобувачів вищої освіти – майбутніх туризмологів до науково-дослідної роботи в період навчання; забезпечення інтеграції теоретичного складника та баз практичної підготовки у загальному освітньому процесі; розвиток серед складників фахової компетентності майбутніх туризмологів науково-методичної компетентності та загальної культури.

Науковець-дослідник галузі туризму професор Т.Ю. Дудка зазначає, що потенційний випускник повинен володіти таким рівнем знань, які дозволять йому формувати цілісне панно єдності світу. На особистісному рівні це можливо за наявності відповідних знань, умінь і навичок, які є абсолютно незамінними в контексті реалізації майбутнім фахівцем різних видів діяльності (трудової, дослідницької, навчальної) (Дудка, 2021: 101–106).

Визначеними методологічними засадами розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів є: концепція, модель, методика, педагогічні умови, критерії та показники розвитку науково-методичної компетентності, методи та форми

організації діяльності. Під час підготовки експериментального дослідження значна увага приділялась перевірці вірогідності визначеної гіпотези дослідження, основний зміст якої передбачав створення моделі розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів за представлених умов.

Структурно-функціональна модель розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів включає такі компоненти, як: мета і завдання, принципи та педагогічні умови, етапи запровадження, форми та методи організації науково-методичної роботи, навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, очікуваний результат. Усі представлені компоненти взаємопов'язані, визначено критерії з відповідними показниками та рівні розвитку науково-методичної компетентності.

З метою перевірки ефективності запропонованої моделі розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів визначено методи дослідження розвитку науково-методичної компетентності: теоретичні, емпіричні, методи математичної статистики. У процесі експерименту було застосовано, зокрема, такі методи, як: анкетування, тестування, інтерв'ювання, спостереження, бесіда, метод експертної оцінки.

Педагогічний експеримент, який ми розглядаємо як комплекс методів дослідження, дає можливість порівняти значущість різних факторів у структурі педагогічного процесу, а також визначити їхнє оптимальне поєднання.

Для реалізації поставленої мети та перевірки висунутої гіпотези в роботі були визначені завдання, які розв'язувалися поетапно:

1) розробити концепцію розвитку науково-методичної компетентності, визначити критерії і показники розвитку науково-методичної компетентності та методи дослідження;

2) вивчити науково-методичне забезпечення освітньої програми, наявні технології та стан розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів;

3) виявити недоліки та виокремити вектори змін науково-методичної роботи в контексті організації освітнього процесу;

4) сконструювати структурно-функціональну модель розвитку визначеної компетентності майбутніх туризмологів;

5) у процесі дослідження з метою забезпечення ефективності функціонування розробленої моделі визначити педагогічні умови розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів;

6) запровадити методи та форми організації освітньої діяльності та визначити ефективність запропонованої моделі;

7) спланувати освітній процес майбутніх туризмологів у напрямі розвитку науково-методичної компетентності в умовах закладу вищої освіти як на рівні формальної, так і на рівні неформальної освіти, самоосвіти та самоорганізації.

Зупинимось більш детально на обґрунтуванні вибраних методів. Під методами педагогічних досліджень розуміють певні сукупності прийомів, операцій, спрямованих на вивчення педагогічних явищ і на вирішення різноманітних наукових проблем навчально-виховного характеру.

Аналізуючи потреби в розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів, передбачається комплексне застосування визначених методів. Персоналізована інформація відображає індивідуальне ставлення майбутнього фахівця галузі туризму до організаційних та особистісних потреб в освітньому процесі. Отримання такої інформації дозволить визначити перспективи розвитку та найдоцільніші засоби.

Основним методом отримання первинної інформації про рівень професійної підготовки та про особистісні якості майбутніх туризмологів був вибраний метод анкетування. Об'єднана в анкеті система питань спрямована на виявлення кількісно-якісних характеристик об'єкта та предмета аналізу. Анкетування як метод опитування дало змогу за мінімально короткі терміни отримати від респондентів різноманітну інформацію щодо методичного забезпечення освітнього процесу та участі здобувачів вищої освіти у різноманітних наукових заходах. Було враховано основні вимоги, що висувуються до застосування опитувальних методів, а саме: визначення найдоцільніших питань, що дають можливість розкрити проблематику та отримати достовірну інформацію; використання в анкетах питань як прямих, так і непрямих; усунення передбачуваних відповідей у формулюваннях; попередження подвійного сенсу запропонованих варіантів; використання не лише закритих питань анкет з обмеженою кількістю варіантів відповідей, а також і відкритих, які дозволяють висловити власну думку; використання попередньої перевірки ступеня розуміння питань анкети на невеликій кількості випробовуваних і внесення корекцій у зміст анкети.

Метод тестування розкриває рівень теоретичних знань майбутніх туризмологів з дисциплін циклу професійної підготовки в контексті компетентнісного навчання.

Тестові матеріали було розміщено у системі дистанційного навчання для здобувачів вищої освіти фахової кафедри туризму, де проводилася апробація методу. У разі проведення тестування було враховано нормативні документи, що регламентують зміст навчальних дисциплін, визначено загальний час для складання тесту, виходячи з кількості питань і передбачуваного часу. Також висвітлено критерії оцінювання.

Метод спостереження мав на меті безпосередньо визначити вплив явищ і процесів у їхній цілісності та прослідкувати відповідну динаміку змін. Зазначимо, що в освітньому процесі майбутніх туризмologів можуть застосовуватися різні види об'єктивного спостереження. Загальновідомі класифікації видів спостережень відображають найсуттєвіші особливості, до специфічних рис яких належить сфера застосування та мета одержання найбільш достовірних результатів. Однак для оцінки запровадження такого методу як загалом ефективного враховували недостатній рівень розкриття сутності процесів за допомогою цього методу. Саме тому метод спостереження поєднувався з такими методами, як інтерв'ю, бесіда тощо.

Бесіда та інтерв'ю належать до методів усного опитування. Цим методам також притаманні свої переваги та недоліки. Так, наприклад, перевага бесіди та інтерв'ю перед письмовими методами полягає в тому, що вони дають змогу отримувати безпосередньо інформацію від майбутніх туризмologів. При цьому фіксується настрій опитуваного, ступінь щирості в процесі спілкування, його емоційний стан тощо. Бесіду розглядаємо як метод отримання інформації шляхом двостороннього обговорення якогось питання. Успішність залежить від рівня її підготовленості (наявності мети, плану бесіди, обліку умов, місця проведення тощо). Проведені інтерв'ю та бесіди зі здобувачами вищої освіти окреслили напрями наукової роботи, висвітлили питання участі майбутніх туризмologів у наукових конференціях та наукових гуртках, наявності наукових публікацій, зокрема спільних публікацій студентів з науковими керівниками тощо.

Підтвердженням результатів запровадження методів усного опитування стало вивчення документації закладу вищої освіти, аналіз продуктів діяльності суб'єктів освітнього процесу. На відміну від спостереження, метод експерименту визначає можливість досліджуваних процесів виокремлювати та впливати на них, повторювати події та визначити такі умови, які піддаються контролю. Запроваджений

метод експерименту визначається як комплексний, адже поєднує вищеперелічені методи. У дослідно-експериментальній роботі з визначення стану розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмologів ми визначаємо чотири складники експерименту, а саме: 1) змінні величини, які варіюються і до яких можна віднести те, що в ході експерименту навмисно піддаються змінам (наприклад, педагогічні умови, науково-методичне забезпечення процесу навчання тощо); 2) неварійовані змінні величини (тобто суб'єктивні), до яких належать, зокрема, характер позиції та інші особливості особистості майбутніх туризмologів. Зазначимо, що особистісний компонент здебільшого умовно вважається незмінним; 3) об'єктивні, тобто неварійовані змінні, до яких можна віднести все те, що для такого досвіду в умовному плані вважається незмінним (наприклад, текстовий матеріал, допоміжні методичні посібники, склад групи тощо); 4) змінні, які є остаточними даними експерименту і які можуть служити як вихідні величини для подальшої їх обробки.

Етапи проведення експерименту:

Перший етап – організація процесу, що охоплює низку істотних моментів, найвагомішим з яких є розробка гіпотези; розробка реалізації моделі розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмologів.

Другий етап – реалізація моделі, що передбачає здійснення ідей, окреслених у гіпотезі та перенесених на підготовчі матеріали експерименту. Головним завданням цього етапу є забезпечення якості експерименту для отримання достовірних даних. Третій етап – інтерпретація даних, об'єктивний і ретельний їх аналіз та обробка, аргументоване інтерпретування експериментальних даних; підготовка відповідних методичних рекомендацій.

Під час експерименту проведено початковий зріз, експериментальне навчання та кінцевий зріз. На кожному етапі завдання дослідження коригувалися залежно від зміни умов організації експериментальної роботи.

Виконання завдань експерименту показало недостатність відповідних науково-методичних матеріалів, тому їх створення стало важливим завданням нашого дослідження. Цей процес був пов'язаний з іншими етапами дослідно-експериментальної роботи. Індивідуальну інформацію в процесі організації рефлексивного спілкування ми отримували за допомогою бесід зі здобувачами освіти, їх інтерв'ювання, анкетування, спостереження за освітнім процесом.

Технологічна характеристика здійснення дослідно-експериментальної роботи, окрім названих методик отримання результатів, визначається ще одним складником – методикою експертних оцінок, яка допомагає більш об'єктивно оперувати даними експерименту. Суть такого методу полягає в тому, що за його допомогою досліджуються педагогічні проблеми, що не піддаються формалізації (метод рейтингу).

Метод експертних оцінок запроваджувався із залученням фахівців галузі туризму, при цьому поєднував у собі методи усного опитування, спостереження та аналіз продуктів діяльності суб'єктів освітнього процесу. Експертна група вивчала та оцінювала забезпечення науково-методичного супроводу освітнього процесу, реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти із забезпеченням варіативності змісту та форм фахової підготовки, рівень забезпечення інтеграції теоретичного складника та баз практичної підготовки у загальному освітньому процесі. Зазначимо, що для експертів було розроблено нормативний документ із визначенням умов проведення експертного оцінювання, завдань експертної групи, інструментарію відповідно до визначених критеріїв, етичний кодекс галузевого експерта. У висновках експертної групи проведено якісний і кількісний аналіз, надано рекомендації щодо організації освітнього процесу. Зокрема, було зазначено, що для діяльності, пов'язаної з туризмом, важливою умовою є реалізація набутих компетентностей у практичній діяльності в галузі.

Висновки. Отже, для досягнення вірогідних, об'єктивних результатів роботи необхідно враховувати всі компоненти дослідного процесу, в комплексі аналізувати та синтезувати дані різних етапів та прийомів експерименту під час реалізації розробленої моделі.

Відповідно до моделі розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів визначено методи дослідження: теоретичні, емпіричні, методи математичної статистики.

Використання, зокрема, методу анкетування дало можливість отримати від респондентів інформацію щодо науково-методичного забезпечення освітнього процесу та участі здобувачів вищої освіти у різноманітних наукових заходах; метод тестування показав рівень теоретичних знань майбутніх туризмологів з дисциплін циклу професійної підготовки в контексті компетентнісного навчання; методи інтерв'ювання, спостереження та бесіди висвітлили напрями наукової роботи та питання участі

майбутніх туризмологів у наукових конференціях та наукових гуртках, наявності наукових публікацій, зокрема спільних публікацій студентів з науковими керівниками тощо. Результатом запровадження методу експертної оцінки із залученням фахівців галузі туризму, який поєднував у собі методи усного опитування, спостереження та аналіз продуктів діяльності суб'єктів освітнього процесу, стали висновки і рекомендації щодо організації освітнього процесу. Це дозволило по-новому спланувати освітній процес у напрямі формування науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів у закладах вищої освіти.

Отримані результати проведеного дослідження свідчать про необхідність проведення систематичної цілеспрямованої роботи з розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів. Предметом подальших наукових досліджень є впровадження педагогічної моделі розвитку науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів та реалізація повторної діагностики рівня сформованості компонентів науково-методичної компетентності майбутніх туризмологів із застосуванням розробленого діагностичного інструментарію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Aleksieienko-Lemovska L.V. Diagnostics of Methodological Competence Development of Preschool Teachers. *Scientific and Technical Revolution Yesterday, Today and Tomorrow*. 2020. P. 731–739.
2. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
3. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 51–60.
4. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39.
5. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» та деяких інших законодавчих актів щодо основних засад розвитку туризму». 2020. URL: <https://portal.rada.gov.ua/news/Povidomlen-nya/207782.html> (дата звернення: 20.08.2021).
6. Дудка Т.Ю. До проблеми формування крос-культурної компетентності майбутніх туризмологів. *Освітні обрії*. 2021. № 1 (52). С. 101–106.
7. Савченко О.П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. *Педагогіка і наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. № 3, С. 16–23.
8. Edwards R., Nikoll K. Competence examination and reflection in the sense of professional development. *Brytanskyi zhurnal doslidzhen osvity*. 2006. No. 32. P. 115–131.
9. Zehrer A., Mössenlechner C. Key Competencies of Tourism Graduates: The Employers' Point of View. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*. 2009. No. 9: 3–4, P. 266–287.

10. Sharmakhd N., Piters Dzh., Bushati M. Do Continuous professional development: experiencing group reflection to analyze practice. *European Journal of Education*. 2018. No. 53 (1). P. 58–65.

REFERENCES:

1. Aleksieienko-Lemovska, L.V. (2020). *Diagnostics of Methodological Competence Development of Preschool Teachers*. Switzerland: Scientific and Technical Revolution Yesterday, Today and Tomorrow. P. 731–739 [in English].
2. Hluzman O.V. (2009) *Bazovi kompetentnosti: sutnist ta znachennia v zhyttievomu uspiokhu osobystosti [Basic competencies: the essence and meaning in the life's success of the individual]*. *Pedahohika i psykholohiia*. No. 2. S. 51–60 [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy “Pro osvitu”. (2019). [Law of Ukraine “On Education”]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. No. 38–39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
4. Proekt Zakonu Ukrainy “Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy “Pro turizm” ta deiakyykh inshyykh zakonodavchykh aktiv shchodo osnovnykh zasad rozvytku turizmu” (2020). URL: <https://portal.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/207782.html> [in Ukrainian].
5. Dudka T.Iu. (2021). *To the problem of formation of cross-cultural competence of future tourism specialists*

[Do problemy formuvannia kros-kulturnoi kompetentnosti maibutnikh turizmohiv]. *Osvitni obrii*. No. 1 (52). 101–106 [in Ukrainian].

6. Edwards R., Nikoll K. (2006). *Competence examination and reflection in the sense of professional development*. *Brytanskyi zhurnal doslidzhen osvity*. No. 32. P. 115–131 [in English].
7. Vazhynskyi, S.E., Shcherbak, TI. (2016). *Methods and organization of scientific research [Metodyka ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen]*. Navch. posib. Sumy: SumDPU imeni A.S. Makarenka. 260 [in Ukrainian].
8. Zehrer, A., Mössenlechner, C. (2009). *Key Competencies of Tourism Graduates: The Employers' Point of View*. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*. No. 9: 3–4, pp. 266–287 [in English].
9. Savchenko, O.P. (2010). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni vyshchii shkoli [Competency approach in modern universities]*. *Pedahohika i nauka: istoriia, teoriia, praktyka, tendentsii rozvytku*, 3, 16–23 [in Ukrainian].
10. Sharmakhd, N., Piters, Dzh., Bushati, M. (2018). *Continuous professional development: experiencing group reflection to analyze practice*. *Yevropeiskyi zhurnal osvity*. No. 53 (1). P. 58–65 [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.10.2021.
The article was received 06 October 2021.